

- सहकारी भनेको के हो ?

- सदस्यहरूको संयुक्त स्वामित्व र प्रजातान्त्रिक नियन्त्रणबाट सञ्चालित व्यवसायमार्फत आफ्ना साझा आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक तथा वातावरणीय आवश्यकता एवं आकांक्षाहरू पूरा गर्न स्वेच्छिक रूपमा एकजुट हुने व्यक्तिहरूको स्वायत्त संगठन नै सहकारी हो ।

- सहकारीका मूल्यहरू के-के हुन् ?

- आधार मूल्यहरू: स्वावलम्बन, स्वउत्तरदायित्व, लोकतन्त्र, समानता, समता र ऐक्यबद्धता ।
- नैतिक मूल्यहरू: इमान, खुलापन, सामाजिक उत्तरदायित्व र अर्काको ख्याल ।

- सहकारीका मान्यताहरू के-के हुन् ?

- (क) नाफामा सहभागी नहुने: अर्काको श्रम वा अर्काले तिरेको अतिरिक्त मूल्यमा लाभ नलिने ।
- (ख) उपकारको भर नपर्ने: अरुको कल्याणको आस नगर्ने ।
- (ग) गैर सदस्यसँग कारोबार नगर्ने: सहकारी संस्थाले व्यावसायिक सेवा सदस्यमा सीमित राख्ने ।
- (घ) गैर सदस्यलाई सेवा दिने: सदस्यको आर्थिक फाइदासँग असम्बन्धित सेवाहरू अर्थात् गैर व्यवसायिक सेवा गैर सदस्यलाई दिने ।
- (ङ) सकारात्मक कार्य गर्ने: लैङ्गिक तथा अन्य कुनै पनि आधारमा भेदभाव नगरी समान सहभागिताको आदर्शमा काम गर्ने । सामाजिक सीमान्तीकरणमा परेका सदस्यलाई अगाडि ल्याउन सकारात्मक पहल गर्ने ।

- सहकारीका सात अन्तर्राष्ट्रिय सिद्धान्तहरू के-के हुन् ?

- ऐच्छिक तथा खुल्ला सदस्यता
- सदस्यको लोकतान्त्रिक नियन्त्रण
- सदस्यको आर्थिक सहभागिता
- स्वायत्तता तथा स्वतन्त्रता
- शिक्षा, तालिम र सूचना
- सहकारी संस्थाहरूका बीच सहयोग
- समुदायप्रतिको सरोकार

- सहकारी क्षेत्रसँग सम्बन्धित नियामक निकाय कुन-कुन हुन् ?
 - संघ - भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय र सहकारी विभाग,
 - प्रदेश - भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय र सहकारी विभाग वा महाशाखा,
 - स्थानीय तह - महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका, नगरपालिका र गाउँपालिका ।
- कस्ता व्यक्ति सहकारी संस्थाको सदस्य बन्न सक्दछन् ?
 - सहकारी संस्थाको कार्यक्षेत्रभित्र बसोबास गरी रहेका सोह्र वर्ष उमेर पूरा गरेका नेपाली नागरिकहरू,
 - नेपाल सरकार, प्रदेश सरकारका निकायहरू, स्थानीय तहका साथै संस्थाको कार्यक्षेत्रभित्रका सहकारी विद्यालय र सामुदायिक विद्यालय, गुठी, स्थानीय क्लब, स्थानीय तहमा गठन भएका गैर नाफामूलक संस्था, उत्पादन र सेवामूलक सङ्घ संस्था, उपभोक्ता समूहहरू ।
- संस्थामा शेयर सदस्य र सञ्चालक बीच के फरक छ ?
 - सदस्य भन्नाले सहकारी संस्थाबाट उपलब्ध हुने सेवा उपयोग गर्ने गरी संस्थाबाट लागू गरिएका शर्त तथा बन्देजहरू पालना गर्ने गरी संस्थामा शेयर लगानीसमेत गरेर सदस्यता प्राप्त गरेको व्यक्ति हुन भने यस्ता सदस्यहरू मध्येबाट सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ४१ बमोजिम निर्वाचित हुने व्यक्तिहरू सञ्चालक हुन् ।
- कुनै सहकारी संस्था वा संघको शेयर सदस्य बने पश्चात कुन-कुन विषयमा ध्यान पुऱ्याउनु पर्दछ ?
 - संस्थाले समयमा नै साधारण सभा गरेको छ/छैन ?
 - सबै सदस्यलाई समान व्यवहार गरेको छ/छैन ?
 - ऋण लगानी कुन-कुन क्षेत्रमा गरेको छ ?
 - ऋण लगानीमा ब्याजदर कति छ ?
 - नियामक निकायले सन्दर्भ ब्याजदर कति तोकेको छ ?
 - ऋण लगानीमा सदस्य र सञ्चालकलाई लिने ब्याजदर फरक छ कि समान छ ?
 - ऋण लगानीबाट प्राप्त हुने ब्याज समय सीमाभित्र नबुझाउँदा साँवामा जोडेर (पूँजीकृत) त्यसमा पनि ब्याज लिएको छ कि ?
 - विभागले लागू गरेको सहकारी तथा गरिबी सम्बन्धी व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (COPOMIS) मा आबद्ध भएको छ/छैन ?

- प्रचलित सहकारी कानून तथा संस्थाको विनियम बमोजिम संस्थाले काम गरेको छ/छैन ?
- सहकारी संस्थाको कोष भन्नाले के बुझिन्छ ?
 - सहकारी संस्थामा आबद्ध सदस्य एवं समुदायको हित प्रवर्धन तथा उन्नयनको लागि व्यवस्था गरिएका विभिन्न प्रकारका कोषहरूलाई नै सहकारी संस्थाको कोष भनिन्छ ।
- लाभांश भनेको के हो ?
 - शेयर सदस्यले सहकारी संस्थामा पूँजी लगानी गरेबापत वार्षिक रूपमा संस्थाबाट प्राप्त गर्ने प्रतिफल नै लाभांश हो ।
- साधारण सभा भनेको के हो, कहिले सम्पन्न गर्ने र कहाँ प्रतिवेदन गर्ने ?
 - साधारण सभा भन्नाले संस्थाका शेयर सदस्यहरूको उपस्थितिमा हुने वार्षिक नियमित सभालाई बुझिन्छ । सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ३९ अनुसार साधारण सभा आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले ६ महिनाभित्र सम्पन्न गर्नुपर्दछ । यो संस्थाको सर्वोच्च अंग हो । यसले सञ्चालक समिति र लेखा सुपरिवेक्षण समितिको निर्वाचन गर्ने र संस्था सञ्चालनको लागि आवश्यक सम्पूर्ण नीतिगत निर्णयहरू गर्ने गर्दछ ।
 - साधारण सभाको प्रतिवेदन १५ दिनभित्र आआफ्नो नियमनकारी निकायमा पेश गर्नु पर्दछ ।
- लेखा सुपरिवेक्षण समिति भनेको के हो ? यसले के के काम गर्दछ ?
 - सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ४८ बमोजिम साधारण सभाबाट निर्वाचित समिति नै लेखा सुपरिवेक्षण समिति हो । प्रत्येक चौमासिकमा सहकारी संस्थाको आन्तरिक लेखापरीक्षण गर्ने, वित्तीय तथा आर्थिक कारोबारको निरीक्षण तथा मूल्याङ्कन गर्ने, सञ्चालक समितिको काम कारवाहीको नियमित सुपरिवेक्षण गर्ने र आवश्यक सुझाव दिने तथा आफ्नो प्रतिवेदन साधारण सभामा पेश गर्ने काम गर्दछ ।
- सहकारी संस्था वा संघलाई विषयगत आधारमा कसरी वर्गीकरण गरिएको छ ?
 - उत्पादक संस्था वा संघ
 - उपभोक्ता संस्था वा संघ
 - श्रमिक संस्था वा संघ
 - वित्तीय संस्था वा संघ
 - बहुउद्देश्यीय संस्था वा संघ
- दोहोरो सदस्यता के हो ?

➤ कुनै एक व्यक्ति एक स्थानीय तहको एकै प्रकृतिको एकभन्दा बढी सहकारी संस्थामा सदस्य बन्न नै दोहोरो सदस्यता हो । सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ३२ मा व्यवस्था गरिए अनुसार दोहोरो सदस्यता लिनु दण्डनीय कार्य हो ।

● **गैर—सदस्य कारोबार भनेको के हो ?**

➤ सहकारी संस्थाले शेयर सदस्य बाहेक अन्य व्यक्तिसँग गरेको कारोबार नै गैर—सदस्य कारोबार हो र प्रचलित सहकारी कानूनमा यस्तो कारोबार गर्न बन्देज गरिएको छ ।

● **संस्थाको मुख्य कारोबार भनेको के हो ?**

➤ सहकारी ऐन, २०७४ को दफा २ को खण्ड (ज) मा उल्लेख भए अनुसार सहकारी संस्थाहरूले कारोबार गर्न अनुमति लिएको मुख्य—मुख्य विषय वा क्षेत्र संस्थाको मुख्य कारोबार हो ।

● **सन्दर्भ ब्याजदर के हो र हाल कति छ ?**

➤ सन्दर्भ ब्याजदर सदस्यले सहकारी संस्थाबाट ऋण लिए पछि तिर्नु बुझाउनु पर्ने अधिकतम ब्याजदरको सीमा हो । मिति २०७७।०७।१५ गतेदेखि १४.७५ प्रतिशत निर्धारण गरी लागू गरिएको छ ।

● **सेवा शुल्क के हो र हाल कति छ ?**

➤ सहकारी संस्थाले ऋण लगानी गर्दा प्रशासनिक खर्च बापत लिन सक्ने शुल्क नै सेवा शुल्क हो । विभागले मिति २०७७।१०।१ देखि लागू हुने गरी बचत तथा ऋणको कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाको लागि १ प्रतिशत र सामूहिक जमानतमा लघुवित्त कारोबार गर्ने सहकारी संस्थाको हकमा १.५ प्रतिशत सेवा शुल्क तोकेको छ ।

● **एकीकरण भनेको के हो ?**

➤ सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ८७ को उपदफा (१) अनुसार दुई वा दुईभन्दा बढी सहकारी संघसंस्थाहरू एक आपसमा गाभिएर एकै सांगठनिक एकाई बनाउने कार्यलाई एकीकरण भनिन्छ । एकीकरणमा साविक संस्थाका सदस्यहरू स्वतः नयाँ सदस्य बन्ने र सम्पत्ति र दायित्वसमेत एकीकृत हुन्छ ।

● **सदस्य केन्द्रीयता सूचकाङ्क (MCI) भनेको के हो ?**

➤ सहकारी संघसंस्थाहरूले गर्ने हरेक क्रियाकलाप र त्यसबाट प्राप्त हुने लाभ आफ्ना सदस्यहरूलाई केन्द्रमा राखी निजहरूको हित हुने गरी गर्नुपर्ने मान्यता नै सदस्य केन्द्रीयता

हो । संस्थामा यस विषयको कार्यान्वयन अवस्थाको मापन गर्न संस्थापकीय सरोकार, संरक्षकीय बन्धन र सञ्चालकीय सक्रियता जस्ता सूचकांकहरू तय गरिएका छन् र ती सूचकहरूको सूचीलाई सदस्य केन्द्रीयता सूचकाङ्क भनिन्छ ।

- **पर्स भनेको के हो ?**

- पर्स भनेको सहकारी संस्थाहरूको लगानीमा रहेको पूँजी, ऋण, सम्पत्ति, दायित्व जस्ता जोखिम क्षेत्र मापन गर्ने सूचकहरूको एकीकृत रूप हो । विश्वव्यापी रूपमा यस कार्यका लागि धेरै प्रकारका सूचकहरू प्रयोग गरिने भएतापनि हाल सहकारी विभागले १४ वटा सूचकहरूको आधारमा मूल्याङ्कन गर्ने गरेको छ ।

- **पर्स (PEARLS) को विस्तारित रूप के हो ?**

- P = Protection Indicators (सुरक्षणसँग सम्बन्धित सूचकहरू), E = Effective Financial Structure (प्रभावकारी वित्तीय संरचना), A = Assets Quality (सम्पत्तिको गुणस्तर), R = Rate of Return and Cost (प्रतिफल र खर्चको दर), L = Liquidity (तरलता) र S=Sign of Growth (वृद्धि संकेतका सूचक) हो ।

- **सहकारी संस्थाहरूले के - कस्ता अनुदान पाउने व्यवस्था छ ?**

- सहकारी संस्थाहरूले सहकारी विभागबाट वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रमको परिधिभित्र रहेर पूँजीगत अनुदान, कार्यक्रम अनुदान र बीउ पूँजी अनुदान पाउने व्यवस्था छ ।
- पूँजीगत अनुदान: संस्थाहरूको पूँजी वृद्धि हुने खालका स्थिर सम्पत्ति तथा पूर्वाधारहरूको बन्दोबस्त गर्नलाई दिइने अनुदान पूँजीगत अनुदान हो । यस प्रकारको अनुदान बचत तथा ऋणको मुख्य कारोबार गर्ने संस्थाबाहेक अन्य संस्थाहरूको आयोजनालाई मूल्याङ्कन गरेर साझेदारीमा काम गर्नका लागि पूँजीगत अनुदान दिइन्छ ।
- कार्यक्रम अनुदान: सहकारी संघहरूलाई सहकारी क्षेत्रको प्रवर्धन तथा समग्र विकासका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्नका लागि साझेदारीमा आधारित भई वार्षिक रूपमा प्राथमिकताका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनका गर्न कार्यक्रम अनुदान प्रदान गरिन्छ ।
- बीउ पूँजी अनुदान: सीमान्तकृत समुदाय, श्रमिक, भूमिहीन कृषकहरू सम्मिलित सहकारी संस्थाले आफ्ना सदस्यहरूलाई सामूहिक वा व्यक्तिगत रूपमा वस्तु वा सेवा उत्पादन गरी स्वरोजगारीको अवसर दिलाउने आयोजनालाई प्रदान गरिने अनुदान बीउ पूँजी अनुदान हो ।

यस प्रकारको अनुदान सहकारी संस्थामा नमासिने गरी बीउ पूँजीको रूपमा रहरिहने हुनुपर्छ ।

- **सम्पत्ति शुद्धीकरण भनेको के हो ?**

- अवैधानिक तथा गैरकानूनी क्रियाकलाप र माध्यमबाट गरिएको आय आर्जन र सम्पत्तिलाई विभिन्न माध्यमबाट वैधानिक बनाउने कार्य सम्पत्ति शुद्धीकरण हो ।

- **सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण भनेको के हो ?**

- अवैधानिक तथा गैरकानूनी क्रियाकलाप र माध्यमबाट गरिएको आय आर्जन र सम्पत्तिलाई विभिन्न माध्यमबाट वैधानिक बनाउने कार्यलाई नियन्त्रण, निरुत्साहिन, छानविन तथा दण्ड गर्ने कार्य सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण हो ।

- **कार्यान्वयन अधिकारी भनेको के हो ?**

- सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी सहकारी संघ संस्थालाई जारी गरिएको निर्देशन, २०७४ को दफा २४ बमोजिम सम्बन्धित सहकारी संस्था वा संघको तर्फबाट समन्वय, अनुगमन, प्रतिवेदन तथा सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी सम्पर्क विन्दुको रूपमा कार्य गर्ने गरी तोकिएको व्यक्ति कार्यान्वयन अधिकारी (Compliance Officer) हो ।

- **शंकास्पद कारोबार (Suspicious Transaction) भनेको के हो ?**

- सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी सहकारी संघ संस्थालाई जारी गरिएको निर्देशन, २०७४ को दफा २० बमोजिमको चित्त बुझ्दो आधार र कारण बाहेकको कारोबार शंकास्पद कारोबार हो ।

- **सीमा कारोबार (Threshold Transaction) भनेको के हो ?**

- सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी सहकारी संघ संस्थालाई जारी गरिएको निर्देशन, २०७४ को दफा १९ बमोजिम चित्त बुझ्दो आधार र कारणबाहेक एकै पटक वा पटक गरी दैनिक रु. १० लाख वा सो भन्दा बढी भएको जुनसुकै किसिमको कारोबार सीमा कारोबार हो ।

- **असामान्य कारोबार भनेको के हो ?**

- सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी सहकारी संघ संस्थालाई जारी गरिएको निर्देशन, २०७४ को दफा १४ बमोजिम चित्त बुझ्दो आधार र कारण बाहेक वार्षिक रु. ३० लाखभन्दा बढी जुनसुकै किसिमको कारोबार असामान्य कारोबार हो ।

- **वित्तीय जानकारी एकाइ (Financial Information Unit/ FIU) भनेको के हो ?**
 - सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ९ बमोजिमको कार्य गर्ने गरी नेपाल राष्ट्र बैंकले तोकेको एकाइ नै वित्तीय जानकारी एकाइ हो र यस एकाइले वित्तीय कारोबार गर्ने सबै निकायले पठाउने असामान्य कारोबार प्रतिवेदन, शंकास्पद कारोबार प्रतिवेदन (STR) तथा सीमा कारोबार प्रतिवेदन (TTR) जस्ता विवरणहरूको सूचना संकलन तथा प्रतिवेदन गर्ने काम गर्दछ ।
- **सदस्य पहिचान (Know Your Member/ KYM) भनेको के हो ?**
 - सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी सहकारी संघ संस्थालाई जारी गरिएको निर्देशन, २०७४ को दफा ३ बमोजिम सहकारी संस्थाले आफ्ना सदस्यहरूको पहिचान सम्बन्धमा संकलन गरेको विवरण सदस्य पहिचान (KYM) हो ।
- **सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण सम्बन्धी सहकारी संघ संस्थालाई जारी गरिएको निर्देशन, २०७४ बमोजिमको प्रतिवेदन कहिले कहिले वित्तीय जानकारी एकाइ तथा नियामक निकायमा पठाउनु पर्छ ?**

प्रतिवेदनका प्रकार	वित्तीय जानकारी एकाइमा पठाउनु पर्ने अवधि
<ul style="list-style-type: none"> ● सीमा कारोबार सम्बन्धी प्रतिवेदन (Threshold Transaction Report/TTR) 	<ul style="list-style-type: none"> ● कारोबार भएको १५ दिन भित्र
<ul style="list-style-type: none"> ● शंकास्पद कारोबार सम्बन्धी प्रतिवेदन (Suspicious Transaction Report/STR) 	<ul style="list-style-type: none"> ● कारोबार भएको ३ दिन भित्र
<ul style="list-style-type: none"> ● सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारणको सम्बन्धमा नियामक निकायमा पठाउनु पर्ने नियमित प्रतिवेदन 	<ul style="list-style-type: none"> ● वार्षिक रु. ५ करोड सम्मको आर्थिक कारोबार हुने संस्थाको हकमा वार्षिक रुपमा र ● वार्षिक रु. ५ करोडभन्दा बढी आर्थिक कारोबार हुने संस्थाको हकमा चौमासिक रुपमा ।